

УДК 330. 341.1:[332.122:338.43]

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.2.11>**Боліла С.Ю.**

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»

Кириченко Н.В.

кандидат економічних наук,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»

Осадчук І.В.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»

Bolila Svitlana, Kyrychenko Natalya, Osadchuk Iryna
State Higher Educational Institution
«Kherson State Agrarian University»

ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

INNOVATIVE VECTOR FOR REGIONAL AGRICULTURAL PRODUCTION DEVELOPMENT

У статті висвітлено теоретичні та методичні аспекти управління інноваційною діяльністю аграрних виробників Херсонської області. Зазначено, що розвиток аграрної сфери повинен бути спрямований в інноваційному руслі через формування чітко визначеної стратегії, налагодженого дієвого механізму управління процесом та створенням ефективної управлінської системи. Визначено та узагальнено низку проблем, що гальмують інноваційний розвиток. Розглянуто передумови впровадження ефективних механізмів управління інноваційною діяльністю аграрних виробників на регіональному рівні. Розкрито шляхи підвищення ефективності використання аграрного науково-технічного потенціалу через створення паркоутворюючих структур на регіональному рівні. Розглянуто процес формування ефективної системи управління інноваційною діяльністю в аграрній сфері на регіональному та локальному рівнях та визначено спектр задач для кожного з них.

Ключові слова: аграрне виробництво, регіональний рівень, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність в аграрній сфері, управління інноваційною діяльністю агровиробників.

В статье освещены теоретические и методические аспекты управления инновационной деятельностью аграрных производителей Херсонской области. Отмечено, что развитие аграрной сферы должно иметь инновационный вектор через формирование четко определенной стратегии, налаженный действенный механизм управления процессом и созданием эффективной управленческой системы. Определен и обобщен ряд проблем, которые тормозят инновационное развитие. Рассмотрены предпосылки внедрения эффективных механизмов управления инновационной деятельностью аграрных производителей на региональном уровне. Раскрыты пути повышения эффективности использования аграрного научно-технического потенциала путем создания паркообразующих структур на региональном уровне. Рассмотрен процесс формирования эффективной системы управления инновационной деятельностью в аграрной сфере на региональном и локальном уровнях и определен спектр задач для каждого из них.

Ключевые слова: аграрное производство, региональный уровень, инновационное развитие, инновационная деятельность в аграрной сфере, управление инновационной деятельностью агропроизводителей.

Agriculture in Ukraine is a priority area. Innovation is a factor in the development of enterprises activity in any sector of the economy. The article is devoted to the development of ways to improve the system of innovative activity management agricultural enterprises at the regional level. The article covers theoretical and methodological aspects of managing the innovation activity at agricultural producers in Kherson region. It is stated that the development of the agrarian sector should be directed in an innovative way through the formation of a clearly defined strategy, an effective mechanism of process management and the creation an effective management system. The purpose was to develop ways to improve the management system of innovation activity at agricultural enterprises of Kherson region to improve their efficiency. To achieve this goal, the following tasks were set and solved in the work: analysis the level of development innovative activity at agricultural enterprises; exploring the prerequisites for agricultural enterprises to use the region's innovation potential; development of proposals for the formation a system for managing innovative activity at agricultural enterprises and its organizational and economic mechanism; substantiation a creation of structures for promoting innovative development agricultural enterprises. The object of the research was the innovative activity at agricultural enterprises of Kherson region. The subject was theoretical and methodological approaches to the development of innovative activity at agricultural enterprises on the regional level. Research methods used were abstract-logical, monographic, analytical, comparison, generalization, questioning, observation, etc. The article identifies and summarizes a number of problems hindering innovative development. The prerequisites for the introduction of effective mechanisms for managing the innovative activity of agricultural producers at the regional level are considered. It was stated that it is necessary to significantly expand and strengthen the implementation sphere of innovative infrastructure, which should fulfill the connecting function between science and production. Ways which increasing the efficiency of utilization in agrarian scientific and technical potential through the creation of park-forming structures at the regional level are revealed. The process of forming an effective system management of innovative activity in agrarian sphere at the regional and local levels is considered and the range a tasks for each of them is determined.

Key words: agricultural production, regional level, innovative development, innovative activity in agricultural sector.

Постановка проблеми. Кризові явища, що спостерігаються в аграрному секторі вимагають негайного вжиття заходів для відродження виробництва й переходу до стадії прогресивного розвитку. Занепад виробничої бази, нестача обігових коштів, застарілі технології і обладнання, відсутність реальної державної підтримки та інші проблеми заважають розвитку галузі. Актуальність проблеми розвитку аграрного виробництва посилюється тим, що ця галузь є традиційною для нашої країни і має стратегічне значення, оскільки виробляє життєво необхідну продукцію для населення та вирішує проблеми зайнятості для мешканців сільських територій. Розвиток аграрної сфери повинен бути спрямований в інноваційному руслі через формування чітко визначеної стратегії, налагодженого дієвого механізму управління процесом та створенням ефективної управлінської системи, що актуалізує дослідження в цьому напрямку.

Стан вивчення проблеми. Дедалі більша кількість науковців і практиків наголошує про необхідність впровадження нових підходів до стратегії управління інноваційною діяльністю в аграрній сфері, бо саме за рахунок інноваційних перетворень вітчизняні агровиробники можуть отримати конкурентні переваги на світових агропродовольчих ринках в умовах глобалізації.

Проблематиці планування й управління інноваційною діяльністю присвячені численні праці науковців [1-6], які зазначають, що за рахунок впроваджуваних нововведень досягається перехід виробництва до якісно нової форми технології, яка здатна породити наступну, ще більш досконалу. Однак, незважаючи на глибокі дослідження в галузі інноваційного розвитку, багато питань ще залишаються дискусійними та недостатньо вивченими, залишаються невирішеними деякі частини загальної проблеми. Більшість робіт присвячені формуванню системи управління інноваційними зрушеннями на рівні економіки в цілому, або на галузевому рівні. На жаль, проблематиці інноваційного розвитку агропромислового виробництва на регіональному рівні

не приділяється сьогодні достатньої уваги. Реформування управління інноваційною діяльністю, в тому числі і в аграрній сфері, в першу чергу повинно включати перенесення акцентів в управлінні на регіональний рівень. Це є однією з умов ефективного управління інноваційними процесами. Результати впровадження інновацій повинні збагачувати регіон, де ця інновація мала місце і через позитивні ефекти сприяти економічному розвитку територій та ОТГ. На нашу думку, слід приділяти більше значення конкретизації напрямів розвитку інноваційної діяльності в аграрній сфері й формуванню системи управління на рівні регіону з огляду на особливості галузі.

Мета статті. Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що нині недостатньо розроблена методична база й відсутні дієві механізми управління інноваційними перетвореннями в аграрній сфері на рівні регіону. У зв'язку з вищезазначеним, загальну проблему, що розглядається нами, можна сформулювати як пошук комплексних методичних підходів до створення ефективної системи управління інноваційною діяльністю агровиробників на регіональному рівні. Виходячи з цього, головні завдання можна визначити як: уточнення понятійного апарату системи інноваційного управління в аграрній сфері, виявлення та узагальнення проблем інноваційного розвитку агровиробників регіону (на прикладі Херсонської області), визначення умов і завдань системи управління інноваційною діяльністю та обґрунтування пропозицій щодо її формування. Теоретико-методичною основою дослідження виступив діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, фундаментальні положення економічної теорії та праці науковців з проблем інноваційного розвитку. У процесі дослідження були використані такі методи економічних досліджень: абстрактно-логічний, системного аналізу і синтезу (теоретичні узагальнення та формулювання висновків), статистико-економічний (для аналізу стану і динаміки розвитку інноваційної діяльності), експертний, опитування та спостереження. Інформаційною базою дослідження були законодавчі акти, нормативні та інструктивні матеріали з питань інноваційної діяльності, наукові публікації, офіційні статистичні матеріали.

Виклад основного матеріалу. Насамперед уточнимо основні поняття, такі як інновації, інноваційна діяльність та система управління інноваційною діяльністю в аграрній сфері.

Під інновацією в контексті проблеми, що розглядається, слід розуміти нові підходи (ідеї) до організації виробництва і збуту продукції на аграрних підприємствах, вкладення коштів в економіку, що забезпечує зміну поколінь техніки й технології та впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Розглянувши різні погляди вітчизняних та зарубіжних вчених – економістів, ми дійшли висновку, що стосовно сільськогосподарського виробництва інновація являє собою реалізацію в господарську діяльність результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід і видів тварин і птиці, нових або поліпшених матеріалів, нових технологій в рослинництві, тваринництві, нових добрив і засобів захисту рослин, нових методів профілактики і лікування тварин і птиці, нових форм організації і управління різними сферами економіки, нових підходів до соціальних послуг, що дозволяють підвищити ефективність виробництва.

Залежно від сфери застосування зазначених підходів та ідей можливе виділення таких видів інновацій як : продуктова, технологічна, ринкова, організаційна, управлінська. Загалом необхідність інновацій усвідомлюють усі суб'єкти господарювання на аграрному ринку. І чим радикальніші ці нововведення, тим довше зберігатимуться конкурентні переваги аграрного підприємства. Однак прийняття рішення щодо залучення у виробничий чи обслуговуючий процес конкретної новинки здійснюється не лише з огляду на абсолютну новизну, а й з погляду доцільності та економічної вигідності її впровадження на аграрному підприємстві, на аграрному ринку, для групи споживачів агропродовольчої продукції. І якщо правильно оцінено ринкову ситуацію,

враховані всі обставини, що можуть викликати інтерес споживача до товару, який не є абсолютною новинкою, але сприймається достатньою кількістю покупців, як такий, що має нову споживчу вартість на момент його прогнозного виведення на ринок, то економічні результати аграрного підприємства, яке випустило цей продукт, можуть бути істотними.

Інноваційна діяльність в аграрній сфері – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів, тобто створення та впровадження інновацій. Вона включає: маркетингові дослідження, а також комплекс технологічних, управлінських і організаційно-економічних заходів, які у сукупності і сприяють впровадженню нововведення, а через нього забезпечують досягнення підприємством аграрної сфери конкурентних переваг, зміцнення ринкових позицій, стабільного розвитку підприємства. Попит на інновації виникає внаслідок змін, що відбуваються у середовищі господарювання. Ринкова динаміка вимагає від аграрного підприємства щоденної копії роботи, спрямованої на вдосконалення своєї діяльності: перехід на принципово нові, екологічно чисті, мало- та безвідходні технології; конструювання, технічну підготовку та освоєння випуску нових видів продукції; знаходження нових способів використання існуючих ресурсів. Водночас інноваційну діяльність слід спрямовувати на раціоналізацію існуючого агровиробничого процесу, підвищення ефективності та якості усіх аспектів виробничо-господарської діяльності підприємства аграрної сфери. Вирішення цих актуальних проблем забезпечується належною організацією інноваційної діяльності, яка охоплює, з одного боку, обґрунтування напрямів інноваційного пошуку аграрного підприємства, оптимальних з погляду його ресурсних можливостей, та організацію виконання науково-дослідних робіт, а з іншого – оцінювання, відбір і залучення інновацій, що з'явилися на ринку і зможуть за умови їх впровадження на аграрному підприємстві сформувати його конкурентні переваги та підвищити конкурентоспроможність.

Управління інноваційною діяльністю на рівні аграрного сектору – багаторівнева система управління інноваційними процесами, прийняття управлінських рішень, які націлені на створення конкурентоспроможної продукції в аграрних галузях, досягнення ефективних результатів інноваційної діяльності та реалізацію інноваційних стратегій. Структурними ланками інноваційного управління є: стратегія, розробка та здійснення єдиної інноваційної політики, кадрового забезпечення інноваційної діяльності, розробка програми інноваційної діяльності, забезпечення інноваційних проектів ресурсами (у тому числі фінансовими й інформаційними), відбір та впровадження інноваційних проектів, створення організаційної інфраструктури інноваційної діяльності, моніторинг інноваційної діяльності тощо.

Розробка нових підходів до створення механізмів управління інноваційними перетвореннями агровиробництва в регіонах потребує глибокого вивчення проблем, які існують на цьому напрямі діяльності. Оцінка стану інноваційних процесів та управління інноваціями, яка була здійснена на основі вивчення організації управління інноваційною діяльністю агровиробників Херсонської області, дозволяє виділити наступні проблеми: на рівні державних органів управління аграрним виробництвом відсутній системний підхід до організації управління інноваційною діяльністю, формальні та неформальні структури, які спроможні розробляти й реалізовувати певну інноваційну політику агровиробників за пріоритетними напрямками НТП, є недовірними; відсутні спроби створити механізми управління інноваціями на рівні підприємств аграрного сектору; майже не розвинені організаційна та інформаційна інфраструктури дифузії інновацій; фінансування наукових розробок та їх впровадження знаходиться на край низькому рівні; відсутні висококваліфіковані, досвідчені кадри з інноваційного управління в аграрній сфері; значно скоротилися інвестиції в реалізацію інновацій-

них програм у сфері аграрного виробництва; уявлення про модель інноваційного розвитку і механізми управління інноваціями підприємства в аграрному секторі має лише незначна частка керівників (не більше 10% керівників за результатами опитування, яке було проведене у 2019 році серед 30 керівників аграрних підприємств); відсутня достатня система знань щодо управління інноваціями на всіх рівнях управління аграрним виробництвом; на регіональному рівні має місце таке явище як технологічна багатокладність – поряд із сферами, що є досить розвиненими з точки зору технологічного оснащення, є галузі (сільське господарство), де відбуваються процеси декапіталізації виробництва; використання морально й фізично застарілої техніки і технологій є причиною того, що рівень енерго- та матеріаломісткості аграрної продукції подекуди в рази перевищує рівень ресурсомісткості аналогічної продукції, яка вироблена в країнах із розвинутою економікою, отже продукція є неконкурентоспроможною; відсутня необхідна правова і нормативна база інноваційної діяльності, особливо аграрного спрямування; немає ефективної регіональної програми інноваційного розвитку аграрного сектору; відсутні цільові програми поширення інформації щодо управління інноваціями в аграрному секторі в обласних засобах масової інформації; відсутній моніторинг інноваційної діяльності тощо.

Наявність цих проблем свідчить про вкрай несприятливу ситуацію з розвитком інноваційної діяльності в аграрному виробництві регіону та про низький рівень формування системи управління інноваційними процесами.

Управління інноваційною діяльністю в аграрній сфері на регіональному рівні та формування нових механізмів такого управління повинні бути пов'язані в першу чергу з розробкою інноваційної стратегії аграрного виробництва та створенням ресурсного блоку інноваційного розвитку. Інноваційні стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва повинні бути відображені в програмі інноваційного розвитку аграрного виробництва регіону, яка є складовою довгострокової Програми розвитку регіонального аграрного виробництва. Зазначена програма повинна містити також відповідні механізми управління (координування, регулювання) реалізацією інноваційних стратегій аграрного виробництва регіону.

Створення ресурсного блоку інноваційного розвитку аграрного сектору повинно сприяти розв'язанню проблем фінансового, матеріального і кадрового забезпечення. Важливу роль у ресурсному забезпеченні інноваційних процесів відіграє фінансовий аспект. Фінансове забезпечення інноваційних перетворень можливо за рахунок наступних джерел: створення венчурного інноваційного фонду аграрного виробництва за участю як державних коштів, так і внесків приватних підприємств; виділення певного щорічного процента коштів із дохідної частини бюджету регіонального рівня; проведення інноваційного конкурсу (тендера) на розбудову інноваційної інфраструктури, фінансування якого в разі виграшу може здійснюватися з державного бюджету на основі повернення; залучення інвестицій в інноваційну інфраструктуру аграрного виробництва регіону, яке супроводжується податковими пільгами, що повинні бути досить привабливими для виникнення бажання вкласти капітал в інноваційну інфраструктуру сільськогосподарського виробництва регіону; коштів, які вивільняються за рахунок розробки заходів, спрямованих на зниження інноваційних ризиків; активізації залучення інвестиційного капіталу під гарантії регіональних органів влади.

Актуальним завданням у створенні механізмів управління інноваційною діяльністю на рівні регіонального аграрного виробництва є координування процесу розробки системи підтримки інноваційних процесів. Характер виробничих відносин між науково-дослідною сферою та сільськогосподарським виробництвом, що існував до недавнього часу, недостатньо стимулював інноваційну активність аграрної науки. Тому кінцевий результат наукових досліджень і розробок, являв собою умовний товар з певним набором потенційних можливостей, які в більшості випадків, безпосередньо

в виробництві не використовувались. І як наслідок, такий процес породжував відповідну незацікавленість з боку наукових установ у співпраці з виробниками сільськогосподарської продукції. У період глобальної трансформації всієї економічної системи існуючі вертикальні та горизонтальні зв'язки між господарськими суб'єктами, їх жорстка ієрархічна підпорядкованість зазнають швидких і незворотних змін. Втрачаються традиційні форми взаємодії як між підприємствами, так і між науково-дослідними установами, які забезпечували потреби цих підприємств у нових технологіях, сортах сільськогосподарських культур та породах тварин; тому, щоб компенсувати можливий негативний наслідок від цих змін, сільськогосподарська наука повинна показати варіантність і перспективи розвитку у вирішенні тих чи інших проблем, що постають перед аграріями. Одним із напрямків подальшого розвитку науково-дослідної та виробничої сфери, на наш погляд, є створення різноманітних форм поєднання аграрної науки і сільськогосподарського виробництва: центрів нововведень, агропромислових дворів, інтрапідприємницьких структур всередині агропромислових фінансових груп, засновницьких центрів, центрів агропромислових технологій, університетських агропромислових центрів, агробізнес-інкубаторів, науково-технологічних парків, кластерних структур, дорадчих, консультативних, тренінгових служб та інших об'єктів інфраструктури інноваційної діяльності. Враховуючи специфіку розвитку вітчизняного аграрного сектору та особливості функціонування і розташування аграрних наукових установ, є доцільність детальної розробки концепції створення і розвитку інноваційних структур (типу агропромислового або агронаукового парку), сферою інтересів яких буде сільське господарство та агробізнес. Така концепція стала б початковим кроком до розробки та практичної реалізації програми розвитку наукомістких структур не лише в аграрній сфері, а і в інших галузях економіки.

Збільшення ефективності сільськогосподарського виробництва повинно йти двома основними шляхами. Перший – це використання максимально можливої кількості нововведень, що надходять від науково-дослідних організацій. Другий – це максимально повне використання кожної окремої наукової розробки. При певній єдності в цілях, до яких ведуть обидва шляхи, кожен з них має свої специфічні особливості, які і впливають на кінцевий вибір тієї чи іншої організаційної форми – наукового або агропромислового парку.

Якщо необхідно вирішити завдання щодо створення максимальної кількості нововведень, то таким цілям більш відповідає напрямок щодо організації на даній території агронаукового (дослідного) парку. Але нинішні реалії є такими, що розвиток інноваційних процесів у напрямку створення агронаукових парків досить проблематичний. Це пов'язано насамперед з тим, що комерційна віддача від інвестицій у організацію перспективних науково-дослідних робіт має довготерміновий і не завжди очікуваний результат. Тоді постає необхідність в організації такого паркоутворюючого формування, в якому б домінували комерційні інтереси при реалізації нововведень – тобто агропромислового парку (АПП), тим більше, що вітчизняна наука поки що має достатньо завершених високоякісних наукових розробок. Позитивною стороною діяльності такої організаційної форми є можливість концентрації значної наукової, лабораторної та дослідної експериментальної бази на обмеженій території, яка дозволяє забезпечити весь процес розробки інтелектуальних продуктів від стадії НДДКР до стадії серійного виробництва. В АПП концентруються і необхідні матеріально-технічні ресурси проведення наукових досліджень та початкового впровадження нововведень. Різноманітні обслуговуючі та допоміжні служби парку надають оперативні послуги фірмам і організаціям, що дозволяє значно знизити накладні витрати протягом всього часу перебування даної фірми у складі АПП. При функціонуванні цієї структури слід враховувати, що на розвиток сільського господарства стали все більше впливати технології, не пов'язані безпосередньо з вирощуванням та збором сільськогосподарських культур, а

відповідальні за планування, управління бізнес-процесами, продаж врожаю, а також комунікації з потенційними покупцями по різних каналах. Агробізнес потребує автоматизації найрізноманітніших складових своєї діяльності. Це – бюджетування, контроль доходів і витрат, управління персоналом, проектами, продажами, договорами та документацією та багато іншого. Для цього агрокомпанії впроваджують системи CRM (управління взаєминами з клієнтами) та BPM (управління бізнес-процесами), що покривають більшість завдань і можуть об'єднати інше наявне програмне забезпечення. Попитом в агробізнесу користується функціональність CRM-системи під назвою «польові продажі». Це – можливість планувати та фіксувати в додатку зовнішні зустрічі, демонструвати закупникові наявну сільськогосподарську продукцію та робити одразу замовлення. Також в мобільному додатку представлені виїзні інженери, які працюють із агротехнікою, фіксують дані про несправності та надане сервісне обслуговування. На основі BPM-системи також є галузеві рішення для управління земельним фондом, прогнозування врожайності на основі статистичних даних, планування земельних робіт, посіву та збору врожаю.

Обидва шляхи підвищення ефективності використання аграрного науково-технічного потенціалу органічно повинні доповнювати один одного. Створення наукових та агропромислових парків допоможе підвищити сприйнятливість галузі до нововведень. Регіональними органами влади та управління створення зазначених організаційних структур інтеграції науки і виробництва повинно розглядатися як елемент економічної стратегії, а їх кінцева ефективність оцінюватися в контексті стратегічних завдань та цілей економічного й соціального розвитку регіону. Найвагоміші вигоди, які можуть мати влада та населення від діяльності паркоутворюючих формувань, полягають у тому, що: з'являються нові можливості в плануванні та координації регіональної інноваційної політики; розширюється використання високотехнологічних ресурсів місцевого значення; завдяки зростанню кількості робочих місць скорочуються витрати бюджету, пов'язані з безробіттям; поліпшується екологічний стан, що сприяє економії коштів на охорону довкілля; розширюються експортні можливості регіону; розвивається регіональна інфраструктура; поліпшуються умови для обміну науково-технічною інформацією та передовими технологіями; зростає освітянський та інтелектуальний рівень та рівень життя населення регіону. Від створення регіональних паркоутворюючих формувань безумовно мають користь і підприємницькі структури, а саме: використовуються прогресивні технології, впроваджуються ноу-хау; збільшуються обсяги експорту продукції; зростає престиж і конкурентоспроможність продукції; стає можливим доступ до науково-виробничої бази та інтелектуальних ресурсів вищих навчальних закладів; з'являється можливість спільного використання найсучаснішого обладнання, що належить парку. Відкриваються певні переваги і перед навчальними і науковими установами: розширюється та змінюється технічна та організаційна база для проведення наукових досліджень; активізується ділова ініціатива науковців, що відкриває додаткові джерела доходів вищих навчальних закладів; розширюються можливості залучення і виховання наукових кадрів, появи нових наукових шкіл; виховується нове покоління вчених, які добре орієнтуються в проблемах агробізнесу; розширюються наукові і ділові зв'язки з іншими навчальними закладами і науково-дослідницькими установами і підприємствами; з'являються нові бази практики для студентів та реалізується принцип дуальної освіти; поліпшується взаємодія з місцевою владою; зростає авторитет і престиж вищого навчального закладу. Таким чином визначені переваги свідчать на користь того, що регіональні агропромислові та агронаукові парки є полігоном для освоєння навичок менеджменту в сфері аграрної науки і виробництва, підвищення кваліфікації наукових працівників і спеціалістів, підготовки кадрів в нових умовах розвитку агробізнесу.

Дуже важливим питанням у формуванні механізмів управління інноваційною діяльністю на рівні регіонального аграрного виробництва є визначення суб'єктів (ланок) управління й обґрунтування їхніх функцій. На першому етапі створення системи управління інноваційним розвитком це можуть бути два управлінських блоки: управління на рівні регіонального аграрного виробництва та локальні системи управління інноваціями на рівні підприємств, організацій, об'єднань тощо. До першого блоку можна віднести створення на рівні регіону відділу інноваційних перетворень при Департаменті агропромислового розвитку. Головними завданнями цієї управлінської структури можуть бути: формування інноваційної політики та інноваційних стратегій для аграрного виробництва регіону; сприяння створенню інфраструктури інноваційної діяльності та інформаційного забезпечення інновацій; вивчення інноваційного середовища й інноваційного клімату в аграрній сфері регіону; здійснення моніторингу інноваційних процесів в сільськогосподарському виробництві; розробка Програм інноваційної діяльності в регіональній аграрній сфері; сприяння формуванню механізмів розвитку й управління аграрними інноваціями; оцінка важливих для регіону інноваційних проектів агровиробників і сприяння пошуку інвесторів, які побажають взяти участь у реалізації проектів; визначення пріоритетів інноваційної діяльності та координування розповсюдження знань щодо інновацій в аграрній сфері. При прийнятті управлінських рішень на регіональному рівні доцільними є консультації з регіональною спілкою сільгосптоваровиробників та асоціацією фермерських господарств, а також врахування рекомендацій щодо процесів інноваційних перетворень, які розробляються на рівні відповідних інстанцій на вищому рівні. До другого блоку управління інноваційною діяльністю (на рівні локальних систем) доцільно віднести функції управління інноваційними процесами на підприємствах (організаціях, об'єднаннях тощо), створення відділів з інноваційної діяльності у великих підприємствах аграрної сфери та запровадження посад спеціалістів з інноваційних перетворень та управління змінами у середніх і малих підприємствах. Важливими завданнями управління на цьому етапі є: сприяння розробці інноваційних програм і проектів господарюючим суб'єктом, управління ризиками в інноваційній діяльності, сприяння здійсненню реінжинірингових процесів, використання методів програмно-цільового управління, здійснення SWOT-аналізу, організаційно-фінансове забезпечення реалізації інноваційних програм і проектів, визначення ефективності інноваційних процесів тощо.

Висновки та пропозиції. Таким чином проведені дослідження показали, що в аграрному секторі регіону існує ціла низка проблем, що гальмують розвиток інноваційної діяльності в сфері агробізнесу. Вирішення зазначених проблем є можливим через створення ефективної системи управління інноваційною діяльністю агровиробників на регіональному рівні. В процесі її формування слід забезпечити передумови впровадження ефективних механізмів управління інноваційною діяльністю аграріїв на рівні регіону: на належному рівні здійснювати фінансове, матеріально-технічне, організаційно-методичне забезпечення інноваційних процесів у аграрній сфері; створити інноваційну інфраструктуру підтримки агропромислового виробництва і використати переваги паркоутворюючих формувань; відпрацювати механізми максимально можливого залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в інновації; проводити інформаційні компанії щодо інноваційних моделей розвитку сільськогосподарського виробництва; впроваджувати оволодіння технікою управління інноваційною діяльністю в навчальний процес підготовки фахівців-аграріїв; розробити довідник типових функцій спеціалістів з інноваційної діяльності; обґрунтувати систему стимулів сприяння інноваційній діяльності; сприяти розвитку системи інформаційного забезпечення аграрних підприємств з ключових напрямків НТП; запровадити систему моніторингу інноваційних процесів в аграрну сферу тощо.

Створення ефективної системи управління інноваційним розвитком регіонального аграрного виробництва є достатньо складним процесом, що потребує поетапного вирішення. В межах даного дослідження були окреслені лише напрямки формування системи управління інноваційним розвитком аграрного виробництва. В наших подальших дослідженнях буде проведений більш детальний розгляд елементів створеної системи, будуть розглянуті різні варіанти організаційних форм інноваційної підтримки агробізнесу, будуть проаналізовані шляхи активізації інвестиційно-інноваційної складової аграрного виробництва регіону.

Список використаних джерел:

1. Музика П.М. Активізація інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки України. *Економіка АПК*. 2005. № 8. С. 42–45.
2. Зубець М., Тивончук С. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві. Київ : Аграрна наука, 2004. 192 с.
3. Супіханов Б.К. Про підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва в сучасних умовах. *Економіка АПК*. 2008. № 5. С. 3–8.
4. Шквиря Н.О. Стан і перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні. Інтенсифікація і сталий розвиток сільськогосподарського виробництва. *Вісник ХНАУ*, 2009. № 3. С. 320.
5. Марчук Л.П. Особливості інвестиційно-інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 96.
6. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2010. № 12. С. 8.

References:

1. Muzyka P.M. (2005). Aktyvizaciya innovacijnoyi diyalnosti v agrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Activation of innovative activity in the agrarian sector of economy of Ukraine. APK economy]. *Ekonomika APK*. № 8, pp. 42–45.
2. Zubets M., Tyvonchuk S. (2004). Rozvytok innovacijnyx procesiv v agropromyslovomu vyrobnyctvi [Development of innovative processes in agro-industrial production]. Kyiv: Agrarna nauka, 192 p.
3. Supikhanov B.K. (2008). Pro pidvyshhennya konkurentozdatnosti agrarnogo vyrobnyctva v suchasnyx umovax [On improving the competitiveness of agricultural production in modern conditions]. *Ekonomika APK*. № 5, pp. 3–8.
4. Shkvyria N.O. (2009). Stan i perspektyvy rozvytku innovacijnoyi diyalnosti v Ukraini [State and prospects of innovation activity in Ukraine]. *Intensyfikaciya i stalij rozvytok silskogospodarskogo vyrobnyctva. Visnyk XNAU*. № 3. P. 320.
5. Marchuk L.P. (2010). Osoblyvosti investycijno – innovacijnoyi diyalnosti v agropromyslovomu vyrobnyctvi [Features of investment – innovative activity in agroindustrial production]. *Ekonomika APK*. № 7. P. 96.
6. Mesel-Veseliak V.Ia. (2010). Pidvyshhennya konkurentospromozhnosti agrarnogo sektoru ekonomiky Ukrainy [Increasing the competitiveness of the agrarian sector of the Ukrainian economy]. *Ekonomika APK*. № 12. P. 8.